

คุณสมบัติของผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทย

ผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทย เป็นบุคคลที่สำคัญและได้รับการยกย่องว่า ปุชนิยมบุคคล และรับความเคารพจากบุคคลทั่วไป การที่ผู้อ่านโองการไหว้ครูได้รับการยอมรับ แสดงว่าผู้อ่านโองการต้องเป็นผู้ที่มีวัตรปฏิบัติที่งดงาม มีคุณงามความดี เพราะตามปกติสิ่งที่เราจะกราบไหว้บูชา นั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ดีหรือศักดิ์สิทธิ์ เรากราบไหว้พระพุทธรูปเพราะว่า เรานึกถึงคุณงามความดีของพระพุทธรูป เรากราบไหว้พระสงฆ์เพราะว่าท่านมีศีล มีความดี และกราบไหว้พ่อแม่เพราะท่านมีพระคุณต่อเรา ฉะนั้น ผู้อ่านโองการที่ต้องการให้ผู้อื่นกราบไหว้ก็ควรเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตนดี มีความดีงามและมีศีลธรรมประจำใจ

โดยหลักการแล้ว ผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทยจะต้องเป็นทั้งนักปราชญ์ และผู้ทรงศีล กล่าวคือ ในวงการดนตรีไทยผู้อ่านโองการไหว้ครูเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทางดนตรีไทย ให้แก่นักดนตรีไทย สร้างความเป็นนักดนตรีที่มีคุณภาพ และอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีของสังคม ความเป็นปราชญ์ของผู้อ่านโองการนั้น ผู้อ่านโองการจะต้องมีความรู้ความชำนาญ การถ่ายทอดดี สอนให้ลูกศิษย์ได้รับความรู้ ส่วนความเป็นผู้ทรงศีลของผู้อ่านโองการไหว้ครู ในฐานะที่เป็นประธานในพิธีกล่าวคาถาสรรเสริญและอัญเชิญผู้เป็นเทพสังคีตอาจารย์ให้มาประชุมในมณฑลพิธี และทำพิธีการครอบให้กับนักดนตรี

การเป็นต้นแบบในพฤติกรรมที่ดี ช่วยให้อ่านโองการไหว้ครูได้รับความศรัทธา ความเคารพนับถือจากลูกศิษย์และบุคคลทั่วไป ดังนั้น นักดนตรีไทยควรเลือกผู้อ่านโองการไหว้ครูที่มีวัตรปฏิบัติที่งดงาม ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

4.1 คุณสมบัติของผู้อ่านโองการไหว้ครูในวัฒนธรรมดนตรีไทยทั่วไป

การที่จะได้รับมอบให้เป็นผู้่านโองการไหว้ครูนั้น ครูจะเป็นผู้พิจารณาถึงผู้ที่ได้รับมอบหมายและทำพิธีประสิทธิ์ประสาทให้เป็นผู้่านโองการไหว้ครูเฉพาะลูกศิษย์ที่อยู่ในสำนัก ที่มีความรู้ความสามารถ เรียนดนตรีไทยตามลำดับขั้นตอนโบราณ เรียนเพลงหน้าพาทย์จนกระทั่งเป็นผู้ที่บรรเลงเพลงหน้าพาทย์ ประกอบพิธีไหว้ครูได้อย่างถูกต้อง เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติ

คนที่ตั้งถามจนเป็นที่เคารพนับถือของนักดนตรีไทยทั่วไป และตามขนบธรรมเนียมของวัฒนธรรมดนตรีไทย ผู้ที่จะได้รับสืบทอดให้เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครู จะต้องมีความสมบัติต่อไปนี้ คือ

4.1.1 วิทยุฒิ

การได้รับมอบหมายหรือการได้รับประสิทธิ์ประสาทให้เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูนั้น บุคคลที่จะได้รับมอบต้องผ่านการอุปสมบทมาแล้ว และเป็นผู้ที่มีวิทยุฒิสองคือ มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป

หนังสือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้ความหมายคำว่า วิทยุฒิ หมายถึง ความเป็นผู้ใหญ่โดยอายุ

หนังสือสารานุกรมพระพุทธศาสนา ประมวลจากพระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส พุทธศักราช 2539 ได้ให้ความหมายคำดังต่อไปนี้คือ

วโยวุฒิ, วิทยุฒิ ท่านแสดงไว้ในบาลีด้วยอำนาจถ้อยคำที่กล่าวยกตนของพราหมณ์เท่านั้น เป็นผู้ชรา ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้เดินมาไกลแล้ว ผ่านวัยมาโดยลำดับ อรรถกถาโศณทัณฑ-สูตรสลักชั้นวรรค ที่มณีกายว่า

ผู้ชรา คือ เป็นผู้คร่ำคร่าแล้ว เพราะเป็นผู้คร่ำคร่าด้วยชรา หรือ เก่า ท่านอธิบายว่า ลำดับตระกูลเป็นไปนานแล้ว

ผู้เฒ่า คือ ถึงเขตความเจริญแห่งอวัยระน้อยใหญ่ หรือ ประกอบด้วยความเจริญแห่งคุณมีศีลและอาจารย์ เป็นต้น

ผู้แก่ คือ ประกอบด้วยความเป็นคนแก่โดยชาติ ท่านอธิบายว่า เกิดมานานแล้วหรือประกอบด้วยความเป็นผู้มีสมบัติมาก

ผู้เดินมาไกลแล้ว คือ ไปไกลแล้ว อธิบายว่า ล่องมา 2-3 รัชกาลแล้ว หรือเดินทางแล้ว ได้แก่มิก้าวล่วงมรรยาที่มีวัตตจริยาเป็นต้นของพราหมณ์ทั้งหลาย ปฏิบัติเป็นปกติ

ผู้ผ่านวัยมาโดยลำดับ คือ ถึงวันสุดท้าย หรือถึงโดยลำดับ แม้ซึ่งความเจริญ แห่งชาติคือ วัยที่สุด บุคคลที่มีวิทยุฒิสองจะมีความค่าอย่างสูงหลายประการ

ประการแรก ความมีปัญญา ได้แก่มีความสามารถทางดนตรีสูง มีความรู้ที่จะประกอบด้วยหลักวิชาการอันถูกต้องแน่นอน มีประสบการณ์ในด้านดนตรีที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีหลักในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

ประการที่สอง เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตา สุขุมรอบคอบ มีใจหนักแน่น ไม่ใจเบาฉุนเฉียว มีกิริยามารยาทงดงาม วาจาสุภาพอ่อนโยน และเป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามหลักศีลธรรม

ประการที่สาม เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ได้อย่างบริสุทธิ์ใจ คุณสมบัติของผู้ที่มีวิญญูธรรมสูงดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะส่งผลให้เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูดนตรีไทยที่บุคคลอื่นกราบไหว้ได้ด้วยความสะดวก

4.1.2 คุณวุฒิทางดนตรี

ผู้อ่านโองการจะต้องมีคุณวุฒิทางดนตรี มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในวิชาการดนตรีทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ เรียนดนตรีไทยตามลำดับขั้นตอนโบราณ ตั้งแต่การฝึกหัดเบื้องต้น เพลงชุดใหม่โรงเช้า ใหม่โรงเย็น เพลงเรื่อง เพลงดับ เพลงพิธีกรรม เพลงเสภา เพลงมโหรี เพลงมอญ เพลงประกอบการแสดง เพลงเดี่ยว เพลงหน้าพาทย์ และจะต้องได้รับการครอบเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง ได้แก่ เพลงองค์พระพิราพ จึงสามารถมีคุณสมบัติเป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูได้

ขั้นตอนพิธีการครอบ

วิธีการครอบนี้ จะทำพิธีเมื่อประกอบพิธีไหว้ครูเสร็จเรียบร้อยแล้ว ศิษย์ผู้ประสงค์จะครอบนำขันกำนัลซึ่งมีสิ่งของคือ ดอกไม้ ธูปเทียน ผ้าเช็ดหน้าสีขาว และเงินกำนัลเข้าไปหาครูผู้ทำพิธีส่งขันกำนัลให้ครูและถือไว้จนกว่าครูจะว่าคาถาประสิทธิ์ประสาทจบ จึงมอบขันให้ครู แล้วครูจะทำพิธีครอบโดยการจับมือตีเพลงตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 เป็นวิธีการครอบ โดยผู้เรียนต้องเตรียมขันล้างหน้า ผ้าเช็ดหน้าสีขาว เงินกำนัล ดอกไม้ ธูปเทียน มามอบให้แก่ครูเพื่อทำพิธีเคารพครู ครูจะจับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ขึ้นต้นเพลงสาธุการสามครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี จากนั้นผู้เรียนจะต่อเพลงสาธุการกับครูที่จับมือให้ และต่อเพลงจนวนจบชุดใหม่โรงเย็น (โดยการเว้นตระโหมโรงเย็นไว้)

ขั้นที่ 2 เมื่อเรียนเพลงชุดใหม่โรงเย็นจบแล้ว จะต้องเข้าพิธีครอบเพื่อเรียนเพลงตระโหมโรง ซึ่งเป็นเพลงที่รวมอยู่ในชุดใหม่โรงเย็นต่อจากเพลงสาธุการ ซึ่งได้เว้นการต่อเพลงไว้

ขั้นที่ 3 เป็นการครอบเพลงหน้าพาทย์ระดับกลาง เพลงหน้าพาทย์ขั้นต้นนั้นเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่อยู่ในชุด เมื่อจะเรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับกลางจะต้องเข้าพิธีครอบเพลงกระบอกกัน ซึ่งเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่อยู่ในชุดโหมโรงกลางวัน จากนั้นจะเรียนเพลงหน้าพาทย์ในชุดโหมโรงกลางวันจนจบ

ขั้นที่ 4 หลังจากได้เรียนเพลงหน้าพาทย์ระดับกลางแล้ว จะต้องศึกษาเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง และเข้าพิธีครอบอีกเป็นครั้งที่ 4 ด้วยการได้รับการจับมือให้ตีฆ้องวงใหญ่ขึ้นต้นเพลงหน้าพาทย์บาทสกุลณีจากครูผู้เป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครู แล้วจึงศึกษาเพลงหน้าพาทย์ในระดับสูงจบ

ขั้นที่ 5 เป็นการเข้าพิธีการครอบเพลงหน้าพาทย์ครั้งสำคัญคือ การครอบเพลงหน้าพาทย์ในระดับพิเศษ คือ เพลงองค์พระพิราพ ผู้ที่จะศึกษาเพลงหน้าพาทย์พิเศษนี้ สมควรจะต้องพิจารณา

ตนเองว่า ถึงเวลาอันสมควรที่จะเรียนเพลงหน้าพาทย์พิเศษนี้ได้แล้วจึงเข้าพิธีครอบเพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ

4.1.3 ธรรมวุฒิ

ธรรมวุฒิ หรือ คุณธรรม หมายถึง ความดีที่ปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตใต้สำนึก ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก สมองความปรารถนา

ท่านพุทธทาส ได้มีทัศนะเกี่ยวกับคุณธรรมสำหรับครูว่า คุณธรรม 4 ประการ ตามพระพุทธรองค์ ดังนี้คือ

1. พระวิสุทธิคุณ คือ ครูจะต้องมีจิตใจบริสุทธิ์ปราศจากกิเลส ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ ไม่อาฆาตพยาบาท รู้จักการให้อภัย และมีมุทิตาจิตต่อศิษย์

2. พระปัญญาคุณ คือ ครูจะต้องมีปัญญาที่เฉียบแหลม สามารถช่วยแก้ปัญหาให้แก่ศิษย์ได้

3. พระกรุณาธิคุณ คือ ครูจะต้องมีความเมตตากรุณาต่อศิษย์

4. ขันติ คือ ครูจะต้องมีความอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยทั้งร่างกายและจิตใจ

จะเห็นได้ว่าคุณธรรมมีความสำคัญต่อบุคคลทุกประเภท โดยเฉพาะผู้อ่านโองการถ้ามีคุณธรรมที่ดีย่อมก่อให้เกิดประโยชน์มากมายคือ ทำให้ผู้อ่านโองการมีความเจริญก้าวหน้า ได้รับคำยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป เป็นที่เคารพรักของศิษย์ และมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เพราะแวดล้อมด้วยความรักความนับถือจากศิษย์และบุคคลอื่น

4.1.4 ประสิทธิวุฒิ

ประสิทธิวุฒิเป็นพิธีประสิทธิ์ประสาทหรือพิธีการครอบนั้น กระทำพิธีต่อจากการทำพิธีไหว้ครู ผู้ขอรับมอบจะต้องท่องโองการไหว้ครูให้ขึ้นใจ แล้วจดโองการไหว้ครูลงในสมุดข่อยหรือสมุดอื่น ซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อประกอบพิธีไหว้ครูก็จะนำสมุดโองการมอบให้แก่ครูผู้อ่านโองการ ครูจะทำพิธีประสิทธิ์ประสาทพร้อมทั้งอวยพรให้มีความสุขความเจริญ แล้วมอบสมุดโองการนั้นให้แก่ศิษย์ และในบางกรณี ครูผู้อ่านโองการจะนำสมุดโองการที่ครูได้เขียนขึ้นมาด้วยตนเองมอบให้ศิษย์ผู้รับมอบให้เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครู สมุดโองการนี้จะต้องนำไปเก็บไว้ ณ ที่บูชาอันสมควร และศิษย์จะต้องถือปฏิบัติว่า ตราบใดที่ครูของตนยังมีชีวิตอยู่และสามารถไปประกอบพิธีไหว้ครูตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ ตนเองจะไม่ประกอบพิธีไหว้ครูให้แก่ผู้อื่นเป็นอันขาด ต้องให้ครูของตนเองเป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูแต่เพียงผู้เดียว ผู้รับมอบจะทำพิธีไหว้ครูได้ก็ต่อเมื่อครูไม่สามารถไปประกอบพิธีได้และมอบหมายให้ตนไปทำพิธีไหว้ครูแทน

ครูสุบิน จันทร์แก้ว เป็นลูกศิษย์จากสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่มีความรู้ความสามารถ ได้เรียนดนตรีตามลำดับชั้นตอนโบราณ เรียนเพลงหน้าพาทย์ และได้รับมอบให้เป็นผู้อ่านโองการ โดยถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของผู้อ่านโองการไหว้ครูในวัฒนธรรมดนตรีไทย คือ

เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมในการเป็นผู้อ่านโองการไหว้ครู และเป็นผู้ที่ได้ผ่านการอุปสมบทมาแล้ว นอกจากนั้นเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางดนตรี มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญในวิชาการดนตรีทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ ได้รับการครอบในพิธีไหว้ครูครบทุกชั้นตอน และเป็นผู้ที่มีธรรมวุฒิ ซึ่งหมายถึงความดีที่ปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตใจสำนึกที่ดี เมื่อถึงเวลาที่จะได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้อ่านโองการ ทำให้ครูสุบิน จันทร์แก้ว เป็นผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้อ่านโองการไหว้ครูจากสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

4.2 คุณสมบัติของผู้อ่านโองการที่มีความสัมพันธ์กับพุทธธรรม

พุทธธรรม เป็นหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งมุ่งสอนสำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิต คฤหัสถ์ และครอบคลุมสังคมทุกระดับ การสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งในทางปฏิบัติให้บุคคลนั้น ๆ สามารถเข้าใจและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ลักษณะของพุทธธรรมประกอบด้วย

1. แสดงหลักความจริงสายกลาง ที่เรียกว่า “มัชฌิมนธรรมเทศนา” ที่ว่าด้วยหลักความจริงตามแนวเหตุผลที่บริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาติ ทรงนำแสดงเพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ ในชีวิตจริง ไม่ส่งเสริมให้เข้าถึงสัจธรรมด้วยวิธีสร้างทฤษฎีต่าง ๆ
2. แสดงข้อปฏิบัติสายกลาง ที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตนและผู้รู้จักชีวิต มุ่งบรรลุผลสำเร็จคือ ความสุข สะอาด สว่าง มีอิสระ และความเป็นสายกลางนี้จะต้องสัมพันธ์กับสภาพชีวิตของบรรพชิต หรือ คฤหัสถ์ ด้วย

พุทธธรรมนั้นมีขอบเขตในทางสังคม ที่จะเป็นประโยชน์แก่บุคคลใดบ้าง พึงเห็นได้จากพุทธพจน์ในปาสาทิกสูตร ซึ่งสรุปความได้ดังนี้

1. องค์พระศาสดาเป็นเถระ รัตตัญญู ล่วงกาลผ่านวัยมาโดยลำดับ
2. มีภิกษุสาวกที่เป็นเถระ มีความเชี่ยวชาญ ได้รับความฝึกฝนอบรมอย่างดี แก่ลวกกล้า อากหาญ บรรลุธรรมอันเกษมจากโยคะ สามารถแสดงธรรมให้เห็นผลจริงจังกำราบปรับวาท (ลัทธิที่ขัดแย้ง หรือวาทะฝ่ายตรงข้าม) ซึ่งเกิดขึ้นให้สำเร็จเรียบร้อยโดยถูกต้องตามหลักธรรม มีสาวกชั้น ปุณกลาง และชั้นนวกะ ที่มีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น

3. มีภิกษุณีสาวิกาชั้นเถรี ชั้นปูนกลาง และชั้นนวกะ ที่มีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น
4. มีอุบาสกทั้งประเภทพรหมจารี และประเภทครองเรือนเสวยกามสุข ซึ่งมีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น
5. มีอุบาสิกาทั้งประเภทพรหมจารี และประเภทครองเรือนเสวยกามสุข ที่มีความสามารถเช่นเดียวกันนั้น

จะเห็นได้ว่า พระพุทธองค์ทรงสอนพุทธธรรมให้กับบุคคลทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้ครองเรือนผู้สละเรือนแล้ว คำสอนนั้นแสดงเพื่อประโยชน์ทางวัตถุและประโยชน์ทางจิตใจ ฉะนั้น ผู้อ่านโครงการไหว้ครูดนตรีไทย ควรศึกษาถึงหลักพุทธธรรม และนำหลักคำสอนมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ และถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของผู้อ่านโครงการไหว้ครูดนตรีไทยที่สมบูรณ์เพื่อให้เกิดบารมีและเกิดความศรัทธาแก่บุคคลทั่วไป

เมื่อกล่าวถึงหลักความจริงสายกลางหรือมัชฌิมนธรรมเทศนา หมายถึง ธรรมที่พระพุทธเจ้าแสดงเป็นกลางตามกฎธรรมชาติ ตามสภาวะที่สิ่งทั้งหลายเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีหรือความคิดที่เอียงสุด วิธีการที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการหรือกระบวนการ คือ จุดเชื่อมต่อระหว่างกระบวนการของธรรมชาติกับวิถีปฏิบัติของมนุษย์ และการปฏิบัติของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับกระบวนการของธรรมชาติ และจะต้องให้เกิดผลขึ้นตามกระบวนการของธรรมชาติ วัตถุประสงค์ที่ต้องการจึงจะสำเร็จ หลักการในเรื่องมัชฌิมนธรรมเทศนานี้คือ การเรียนรู้เข้าใจกระบวนการของธรรมชาติ แล้วปฏิบัติตามวิธีการของมนุษย์ให้เป็นไปตามความรู้ความเข้าใจ

ส่วนมัชฌิมาปฏิปทา คือ มรรค มีองค์แปด เป็นประมวลหลักความประพฤติปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เป็นคำสอนภาคปฏิบัติที่จะช่วยให้การดำเนินสู่จุดหมายตามแนวทางของกระบวนการธรรมที่เข้าใจแล้ว เป็นผลสำเร็จขึ้นมาในชีวิตจริง หรือเป็นวิธีการใช้กฎเกณฑ์แห่งกระบวนการของธรรมชาติให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตจนถึงที่สุด ทางสายกลางเป็นทางที่มีจุดหมายแน่ชัด ผู้ปฏิบัติจึงต้องรู้จุดหมายจึงจะเดินทางได้ คือ เมื่อจะเดินทางต้องรู้ว่าตนจะไปไหน ด้วยเหตุนี้ทางสายกลางจึงเป็นทางแห่งปัญญา และเริ่มต้นด้วยสัมมาทิฐิ คือเริ่มด้วยความเข้าใจปัญหาของตนและรู้จุดหมายที่จะเดินทางไป เป็นทางแห่งความรู้และความมีเหตุผล การรู้และเข้าใจ ยอมรับกล้าเผชิญหน้ากับความจริง เมื่อมนุษย์มีความรู้ความเข้าใจและกล้าเผชิญหน้ากับความจริงของโลกและชีวิตแล้วมนุษย์จึงจะสามารถจัดการกับชีวิต หรือสามารถดำเนินชีวิตให้ถูกต้องดังงามได้เอง โดยไม่ต้องหวังพึ่งอำนาจศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลจากภายนอก

มรรค มีชื่อเต็มว่า อริยอัฏฐังคิกมัคค์ (อริย + อัฏฐังคิก + มัคค์) แปลว่า ทางมีองค์แปด ประการอันประเสริฐ ทางมีองค์ 8 ของ พระอริยะ หรือมรรคอันประเสริฐมีองค์ประกอบ 8 อย่าง

1. สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ	}	3 ปัญญา
2. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ		
3. สัมมาวาจา วาจาชอบ	}	1 ศิล
4. สัมมากัมมันตะ กระทำชอบ		
5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ	}	2 สมภา
6. สัมมาวายามะ พยายามชอบ		
7. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ	}	2 สมภา
8. สัมมาสมาธิ จิตมั่นชอบ		

เพื่อมองให้เห็นเป็นหมวดหมู่ ท่านจัดองค์ประกอบทั้ง 8 ของมรรคเข้าเป็นประเภท เรียกว่า ชั้น หรือธรรมชั้น แปลว่า หมวดธรรม หรือกองธรรม มี 3 ชั้น หรือ 3 ธรรมชั้น กล่าวคือ ศิลชั้น สมภาชั้น และปัญญาชั้น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศิล สมภา ปัญญา

การจัดแบบนามชั้น 3 นั้น มุ่งเพียงให้เห็นเป็นหมวดหมู่ตามประเภท แต่ถ้าต้องการให้เห็นลำดับในกระบวนการปฏิบัติหรือการใช้งานจะจัดแบบ ไตรสิกขา แปลว่าสิกขา 3 คำว่า สิกขา แปลว่า การศึกษา การสำเหนียก การฝึก ฝึกปรือ ฝึกอบรม ได้แก่ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับฝึกอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด สิกขา 3 มีความหมาย ดังนี้คือ

1. อธิศีลสิกขา การฝึกอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทางกายวาจา และอาชีวะ สารของอธิศีล คือ การดำรงตนอยู่ด้วยดี มีชีวิตที่เกื้อกูล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรคร์ักษาให้อื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและเจริญปัญญา

2. อธิจิตตสิกขา การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพจิต และรู้จักใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ สารของอธิจิตต์ คือ การพัฒนาคุณภาพจิต หรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพ และมีสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงามและพร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด

3. อธิปัญญาสิกขา การฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ สารของอธิปัญญา คือ การมอง รู้จักและเข้าใจ

สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้งหลาย รู้จักวางใจวางท่าที และปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไปในทางเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุข มีจิตใจผ่องใสไร้ทุกข์ เป็นอิสระเสรี และสดชื่นเบิกบาน

ผู้อ่านโองการไหว้ครุคุณตรีไทยควรศึกษาหรือเข้าใจในหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยข้อปฏิบัติสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา เป็นทางแห่งปัญญาซึ่งเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตน และผู้ที่รู้จักชีวิต คือ ความสุข สะอาด สว่าง มีอิสระ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้อ่านโองการไหว้ครุมีศีล สมาธิ และปัญญา ลักษณะดังกล่าวจะส่งผลให้ผู้อ่านโองการมีคุณสมบัติที่เพียงพอสมควรแก่การเคารพกราบไหว้

องค์ประกอบของมัชฌิมาปฏิปทา 1 : หมวดปัญญา

1. สัมมาทิฐิ แปลว่า ความเห็นชอบ ผู้อ่านโองการจะต้องมีความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ตามทฤษฎี ซึ่งเกิดขึ้นตามเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจของตนเอง เป็นผู้ที่มีหลักการมีค่านิยม และมีอุดมการณ์ มีทัศนะในการมองโลกที่มีโลกทัศน์ตลอดจนทัศนคติที่เป็นพื้นฐานมาจากความเข้าใจของตนเอง มีความเชื่อความเข้าใจในชีวิตที่ถูกต้องตามหลักแห่งความดี หรือสอดคล้องกับศีลธรรม และเมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นแล้ว

2. สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ หรือความนึกคิดในทางที่ถูก ผู้อ่านโองการควรเป็นผู้ที่มีความนึกคิด มีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ไม่เอนเอียง หรือขัดแย้งเมื่อผู้อ่านโองการปฏิบัติตามหลักสัมมาสังกัปปะได้แล้วจะทำให้ผู้อ่านโองการมีลักษณะดังนี้

2.1 มีความนึกคิดที่ปลอดโปร่งจากกาม ไม่หมกมุ่นพัวพันในสิ่งที่สนองความต้องการต่าง ๆ ไม่มีความเห็นแก่ตัว มีความเสียสละ และมีความคิดที่เป็นคุณเป็นกุศล

2.2 ทำให้เป็นผู้ที่เคียดแค้น ชิงชัง จะเป็นผู้ที่มีเมตตา ซึ่งหมายถึงความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข

2.3 เป็นผู้ที่ไม่มีความคิดที่จะทำร้ายใคร จะมีแต่ความกรุณา คิดช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

องค์ประกอบของมัชฌิมาปฏิปทา 2 : หมวดศีล

3. สัมมาวาจา แปลว่า เจรจาชอบ ผู้อ่านโองการเป็นผู้กล่าวคาถาอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นผู้นำกล่าวโดยมีผู้อื่นกล่าวตาม ฉะนั้นผู้อ่านโองการควรงดเว้นการประพฤติปฏิบัติตนในการพูดเจรจา ดังนี้

- 3.1 ละมุสาวาท เว้นการพูดเท็จ พูดแต่สิ่งจรรยาที่เป็นคำพูดจริง
- 3.2 ละปิสุณาวาจา เว้นการพูดส่อเสียด พูดแต่สมานสามัคคี
- 3.3 ละผรุสวาจา เว้นการพูดคำหยาบ พูดแต่คำสุภาพอ่อนหวาน
- 3.4 ละสัมผัปปลาปะ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ พูดแต่คำพูดที่มีประโยชน์

4. สัมมากัมมันตะ แปลว่า กระทำชอบ ผู้อ่านโองการควรงดเว้นการกระทำที่ผิดต่อหลักศีลธรรม คือ

- 4.1 ละปาณาติบาต เว้นการทำลายชีวิต ให้กระทำแต่สิ่งที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น
- 4.2 ละอทินนาทาน เว้นการเอาของที่เขาไม่ได้ให้ และสมควรบริจาคทาน
- 4.3 ละกาเมลูมิชฉาจาร เว้นความประพฤติดัดในการ ให้ถือสันโดษ

5. สัมมาอาชีวะ แปลว่า เลี้ยงชีพชอบ ผู้อ่านโองการจะต้องเลี้ยงชีพด้วยอาชีพที่เป็นนักดนตรีไทย มีความขยันมั่นเพียรในการประกอบอาชีพสุจริต

องค์ประกอบของมัชฌิมาปฏิปทา 3 : หมวดสมาธิ

6. สัมมาวายามะ หรือ สัมมัปธาน แปลว่า ความเพียร ผู้อ่านโองการจะต้องมีความเพียรในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- 6.1 สังวรปธาน เพียรป้องกันหรือเพียรระวังอกุศลที่ยังไม่เกิด
- 6.2 ปหาปธาน เพียรละหรือเพียรจำกัด อกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว
- 6.3 ภาวนาปธาน เพียรเจริญหรือเพียรสร้างกุศลที่ยังไม่เกิด
- 6.4 อนุรักษนาปธาน เพียรอนุรักษ์ หรือรักษาและส่งเสริมกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว

ตัวสัมมาวายามะที่เป็นองค์มรรคนั้น เป็นคุณธรรมอยู่ภายในจิตใจของบุคคล แต่สัมมาวายามะจะทำหน้าที่ได้ และเจริญงอกงามขึ้นได้ ย่อมต้องอาศัยความสัมพันธ์กับโลกภายนอก กล่าวคือ การวางท่าที ตอบสนอง และจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ที่รับรู้เข้ามาทางตา หู จมูก ลิ้น กาย

การแผ่ขยายความเพียรนั้นจากภายในจิตใจออกไปเป็นการกระทำ ความประพฤติ การดำเนินชีวิต และการประกอบกิจการต่าง ๆ หรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อหรือไม่เอื้อ มีอิทธิพลต่อการประกอบความเพียรและความเจริญงอกงามของคุณธรรมภายใน ทั้งในทางเกื้อกูลและในทางขัดขวาง เฉพาะอย่างยิ่ง ความเพียรพยายามในการประพฤติปฏิบัติธรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับและอาศัยปัจจัยแวดล้อมภายนอกเป็นอันมาก ฉะนั้นปัจจัยแวดล้อมทางร่างกาย ทางธรรมชาติและสังคม มีบทบาทและความสำคัญของปัจจัยแวดล้อมภายนอก เป็นตัวสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีงาม และการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

7. สัมมาสติ

สติ แปลว่า ความระลึกได้ มีความหมายมุ่งในด้านของความจำ ความไม่เผลอไม่เลินเล่อ สำหรับผู้อ่านโองการนั้นสติมีความสำคัญมาก ผู้อ่านโองการจะต้องมีสติมีความจำดีต่อโองการที่กล่าว จะต้องพึงระวังไม่ให้ผิดพลาด มีความตื่นตัวต่อการเป็นผู้อ่านโองการ มีภาวะที่พร้อมอยู่เสมอ ในอาการคอยรับรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และจะต้องมีความตระหนักว่าควรจะทำปฏิบัติกับสิ่งนั้น ๆ อย่างไร

ผู้อ่านโองการควรจะมีการดำเนินชีวิต หรือการประพฤติปฏิบัติตนโดยมีสติกำกับอยู่เสมอ หรือมีการระมัดระวังอยู่เสมอ ไม่ถลาลงไปในทางเสื่อม และจะต้องมุ่งสู่ความเจริญก้าวหน้า และมีการกระทำด้วยความจริงจัง

8. สัมมาสมาธิ เป็นองค์มรรคที่เป็นการฝึกอบรมจิตใจในชั้นลึกซึ้ง เป็นเรื่องที่มีความละเอียดประณีต เป็นจุดรวมของการปฏิบัติ

จากการศึกษาถึงคุณสมบัติของผู้อ่านโองการดนตรีไทยที่มีความสัมพันธ์กับพุทธธรรม ทำให้ทราบถึงวัตรปฏิบัติของครูสุบิน จันทรแก้ว ที่มีความสอดคล้องกับพุทธธรรมกล่าวคือ

1. สัมมาทวิปฏิ เห็นชอบหรือเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามเหตุผล ค่านิยมและอุดมการณ์
"เราเรียนมาอยากมีเครื่องของเราเอง ตั้งใจอย่างนี้ ก็เป็นบุญวาสนาของเราที่มีได้
"ไปพูดกับใครเขาก็ไม่น่าเชื่อ สิ่งอันนี้ลับ ๆ เรามีประสบการณ์ในตัวของเราเอง เราเห็นผลจริง"
2. สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริ หรือความนึกคิดในทางที่ถูก
"เราทำหน้าที่ของเราให้มันแน่ะ"

"ปกติไม่เคยเรียกร้องใครมาเชิญก็ไป บางคนมาเชิญก็ถามเหมือนกัน แต่บอกว่าไม่เคยเรียกเลย ถ้าเขาไม่เคยทำให้ว้ครู เราก็ก็นำไปทำให้เขาจะได้มีกำลังใจ มีสิริมงคล"

3. สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ สังเกตได้จาก

ครูสุบิน จันทรแก้ว จะไม่พูดโกหก หรือไม่พูดให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลทั่วไปเลย

4. สัมมาสัมมัตตะ กระทำชอบ สังเกตได้จากคำพูดที่ว่า

"ชั้นที่ได้มาจากการไหว้ครูจะนำไปทอดผ้าป่า เงินก็นำไปทำบุญ"

"ก่อนวันทำพิธีก็จะจุดธูปไหว้ครู แล้วสวดมนต์ไหว้พระ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ แล้วนึกถึงครูหลวงประดิษฐิชัย แล้วนึกถึงพ่อแม่"

5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สังเกตได้จากคำพูดที่ว่า

"ตั้งแต่เป็นนักดนตรีมา ก็มีอาชีพเป็นนักดนตรีมาตลอด เลี้ยงชีพอย่างสุจริต ไม่ได้เบียดเบียนใคร"

6. สัมมาวายามะ พยายามชอบ สังเกตได้จากการปฏิบัติตน คือ

"เวลา 04.20 น. ข้าพเจ้าได้ยินเสียงซ้อมเพลงเดี่ยวฆ้องวงใหญ่ เวลา 04.30 น. ซ้อมเพลงเดี่ยวอาเสียว หยุดซ้อมเดี่ยวเวลา 05.15 น. ข้าพเจ้าลงมาแอบดูเห็นคว้นธูปลอยเต็มบ้าน เวลา 05.20 น. ซ้อมเพลงฉิ่งพระฉัน กับระนาดทุ้ม ต่อด้วยเพลงภิรมสุรางค์เถา เวลา 05.35 น. จึงซ้อมเพลงหน้าพาทย์ต่อ"

7. สัมมาสติ หมายถึง ความระลึกได้ ความจำ ความไม่เผลอ สังเกตได้จากคำพูดที่ว่า

"ก่อนวันทำพิธี จะจุดธูปไหว้ครูก่อน เตรียมท่องกลับไปมา 3 ครั้ง เผลอไม่ได้ เคยนั่งในงาน งานนั้นพยายามไม่ให้ผิด แหม! รู้สึกดี"

8. สัมมาสมาธิ ความตั้งมั่นของจิต สังเกตได้จากคำพูดที่ว่า

"มีประสบการณ์มาอย่างนี้ เหมือนกับเราต้องตั้งมั่น เรื่องอย่างนี้ไม่ได้เลย ก็เคยตั้งอธิฐานไว้ ไม่ว่าจะทำอะไรเคยสังเกตตัวเองขณะทำพิธี เราทำไม่นั่งได้สองชั่วโมงสามชั่วโมง"